

ГРОМАДЯНСЬКІ ЦІННОСТІ СТУДЕНТІВ АГРОТЕХКОЛЕДЖУ: ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ

Аналізуються особливості соціокультурної ситуації та підходи до сучасного розуміння проблеми формування громадянських цінностей в студентів агротехколеджу

На сучасному етапі розвитку українського суспільства одним із головних завдань постає зміцнення його демократичних основ. Участь кожного громадянина у суспільному житті, рівень громадянської культури індивідів стає невід'ємною умовою демократичного способу життя.

Проблема громадянськості індивідів знайшла своє відображення у вітчизняній і зарубіжній філософії (Гегель, Платон, В.Плахотний, Л. Сохань). Громадянську спрямованість особистості в онтогенезі досліджують і психологи (І. Бех, А. Маслоу, Ж. Пьєже, В. Франкл). До проблеми громадянського виховання зверталися Я. Коменський, А. Макаренко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський. В останні роки з проблем громадянського виховання захищено ряд дисертаційних робіт. Однак доводиться констатувати, що спеціальні дослідження із проблеми формування громадянських цінностей у студентів агротехколеджу – відсутні.

Нинішній етап формування українського суспільства потребує передусім активізації громадянського виховання як основи соціалізації, розвитку особистості, здатної до демократизації суспільного життя на засадах рівності, взаємної відповідальності й почуття власної гідності. Виховання громадянських цінностей має допомогти молодим людям долати апатію, навчити здійснювати громадянську діяльність, розв'язувати соціальні проблеми.

Формування громадянських цінностей – це процес засвоєння особистістю соціокультурного досвіду, який дозволяє людині відчувати себе юридично, соціально, морально й політично дієздатною. До основних громадянських цінностей належить моральна і правова культура, яка виявляється в почутті власної гідності, внутрішньої свободи особистості, здатної виконувати свої рольові обов'язки, у дисциплінованості, повазі до інших громадян, до держави, владних структур, у гармонійному поєднанні патріотичних, національних та міжнародних почуттів.

Утвердження громадських цінностей має здійснюватись із чітко усталеною громадянською позицією. Це має бути цілеспрямований творчий педагогічний процес, реалізація якого має здійснюватись для розв'язання суперечностей, їх подолання в активній, педагогічно спрямованій і взаємопов'язаній діяльності студентів і викладачі.

В час перебування України в складі СРСР навчально-виховна робота в навчальних закладах будувалась у відповідності до змісту такого поняття, як "громадянин Радянського Союзу". Громадянський патріотизм розглядався як розуміння кожним громадянином органічного зв'язку розквіту з процвітанням всієї соціалістичної співдружності. Ідеологія, на якій ґрунтувалося таке розуміння громадянськості, не витримала випробування часом. Нехтування здобутками національної культури у вихованні студентів призвели до того, що молода Українська держава успадкувала настрої соціальної апатії, національного зречення, байдужості до рідної мови, ерозії моральних норм, девальвації вищих духовних цінностей, історичного безпам'яництва, національного нігілізму, зневіри у власні сили.

Реалії життя суверенної України зумовлюють потребу розбудови національних освітніх закладів, у яких найповніше здійснюється процес формування громадянських якостей. Актуальність формування громадянських цінностей в Україні зумовлюється водночас процесом відродження нації. Для України, яка є поліетнічною державою, громадянське виховання відіграє особливо важливу роль ще й тому, що воно покликане сприяти, водночас, формуванню соборності України (тому у розумінні політиків часто є звернення до української національної ідеї). Саме на базі демократичних цінностей, які є основою громадянського виховання, можливі й об'єднання різних етносів та регіонів України за для розбудови й вдосконалення суверенної, демократичної держави, громадянського суспільства. Ці процеси потребують формування громадянської культури (важливу роль щодо цього відіграють усі ланки системи освіти загалом і громадянська освіта та виховання зокрема, особливо в суспільстві перехідному, де вони не тільки підтримують, а й закладають основи демократичної ментальності).

Формування громадянських цінностей у студентської молоді потребує переорієнтації навчальних програм, усіх ланок навчально-виховного процесу таким змістом, який відображав би історію, культуру рідного краю, його звичаї і традиції.

Любов до рідної землі, отчого краю, де виросла людина, пошана до батька і матері, світлої пам'яті своїх предків, свого родоводу, відчуття належності до свого народу, прагнення пізнати, відстояти його духовні і культурні надбання – природні почуття людини кожної національності, що живлять її патріотизм. І цей патріотизм вже закодований в дитині утробного періоду й пізніше, з народженням, передається їй з молоком матері та починає розвиватися під впливом родинного і навколишнього середовища. Як справедливо зауважував В.О. Сухомлинський, "бути громадянином за шкільною партою – значить особисто зацікавлено знати свою Батьківщину, її славне минуле, героїчне сучасне и величне майбутнє... Бути освіченим громадянином нашої Вітчизни – значить любити її такою, якою її створили старші покоління, якою вона вийшла з жорстокої боротьби в роки ворожих навал" [6 : 355 - 356].

Завдання та зміст громадянського виховання у сучасних умовах знаходиться відображення у "Концепції виховання дітей та молоді в системі національної освіти". Вона є програмним документом для удосконалення громадянського виховання, зокрема і студентів. Все це потребує перебудови діяльності навчальних закладів з урахуванням та переосмисленням завдань громадянського виховання, духовне багатство якого сконцентроване, зокрема в народознавстві.

Народознавчий підхід у навчанні сприяє формуванню в кожного студента народного світосприйняття, світорозуміння, загальнолюдської моралі (совісті, правдивості, честі, гідності, доброти, справедливості тощо), готовності продовжувати і розвивати заповіді батьків і дідів, їх трудові та творчі традиції. Народознавча робота в навчальних закладах є однією з найважливіших ділянок реалізації оновленого змісту освіти, серцевиною громадянського виховання молоді, формування в неї національної самосвідомості.

Погоджуємось з точкою зору авторів концепції, що на сучасному етапі розвитку суспільства складовими громадянського виховання потрібно виділити, перш за все, людинознавство, оскільки людинознавчий матеріал має стати могутнім фактором докорінного поліпшення громадянського виховання, зокрема й студентів у коледжах.

У навчально-виховному процесі розкриваються високі, благородні мотиви політичної, громадянської, культурної діяльності батьків і дідів. Учні переконуються в тому, що батьки не шкодували сил в ім'я свободи народу, розквіту його культури, поліпшення добробуту, що їхні предки творили матеріальні і духовні цінності, якими треба пишатися. Усвідомлення себе частиною рідного народу починається в процесі засвоєння основ національної культури.

Національна культура – є найважливішою складовою громадянських цінностей особистості. Вона включає такі гуманістичні риси, як доброта, увага, чуйність, милосердя, толерантність, совість, чесність, повага, правдивість, працелюбність, справедливість, гідність, терпимість до людей, повага і любов до своїх батьків, до свого роду. Названі якості визначають культуру поведінки особистості.

У цьому зв'язку особлива роль належить героїко-патріотичній роботі зі студентами, яка сприяє формуванню в них високих ідеалів служіння рідній Батьківщині, готовності творчими справами збагатити здобутки свого народу.

Отже, зміст формування громадянських цінностей у студентів коледжу вміщує взаємопов'язану діяльність викладачів і студентів, розвиток моральних почуттів і рис поведінки, а саме: любов до Батьківщини, відданість їй, активну працю на благо Вітчизни, примноження традицій свого народу, бережливе ставлення до історичних пам'яток, традицій, звичаїв рідної України, прагнення до зміцнення честі та гідності своєї держави, прив'язаність і любов до рідного краю, хоробрість, мужність, готовність захищати Батьківщину; дружба з іншими народами; повага до звичаїв, культури інших країн і народів, прагнення до співробітництва з ними.

Реалізація основних завдань і принципів громадянського виховання у національній системі освіти здійснюється за такими пріоритетними напрямками:

Патріотичне виховання – формування патріотичних почуттів означає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовність до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання української держави.

Правове виховання – формування правової культури – прищеплення поваги до прав і свобод людини і громадянина (знання Конституції, державних символів – Герба, Прапора, Гімну; знання й дотримання у поведінці законів України; активна протидія особам та установам, що порушують закони, завдають збитків державі, зазіхають на територіальну цілісність і незалежність України).

Моральне виховання – прищеплення і розвиток моральних почуттів, переконань і потреби поводити себе згідно з моральними нормами, що діють в суспільстві.

Цілісний процес громадянського виховання передбачає *художньо-естетичну освіченість і вихованість особистості*. Виховуючи у студентів естетичні погляди, смаки, які ґрунтуються на народній естетиці та на кращих надбаннях цивілізації, громадянське виховання передбачає вироблення у них умінь власноручно примножувати культурно-мистецьке надбання народу, відчувати і відтворювати прекрасне у повсякденному житті.

Трудове виховання - формування творчої, працелюбною особистості, умілого господаря, що володіє відповідними навичками та вміннями, професійною майстерністю, на основі сучасних знань про ринкову економіку, може самостійно віднайти застосування власним здібностям у системі виробництва, науки, освіти.

Таким чином, викладені зміст, завдання і основні напрямки формування громадянських цінностей у студентів розкривають характерні його ознаки і дозволяють формувати громадянина освіченого, переконаного, відданого своїй Батьківщині, і разом з тим – активного, який вміє жити і працювати в умовах демократизації, в умовах зростаючої економічної і соціальної відповідальності за себе і суверенну Україну.

Тим самим навчально-виховний процес у сучасному коледжі спрямований на виховання громадянина-патріота, здатного розбудовувати суверенну Україну, творити себе і своє життя, відповідати за власні дії і вчинки, і цим самим впливати на становище і долю класу, коледжу, суспільства. Такий громадянин характеризується високим рівнем національної, правової свідомості і самосвідомості, громадянською соціальною відповідальністю, мужністю, готовністю віддано працювати в ім'я розквіту України.

Формування громадянських цінностей руалізується в активній практичній діяльності, яка сприяє поліпшенню умов життя у рідній місцевості, зростанню духовного та матеріального рівня життя народу. Формування громадянських цінностей студентів коледжу неможливе без участі останніх у пошуково – краєзнавчій роботі. Сьогодні в Україні державна національна програма "Освіта" визначила стратегію розвитку освіти в Україні, пріоритетні напрямки та шляхи "Створення життєздатної системи безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного самовдосконалення особистості, фор-

мування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації" (Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ ст.).

Україна вступає в нове тисячоліття. Тому Україна у числі першочергових завдань економічного, політичного, державотворчого характеру вирішує адекватні їм завдання громадянського виховання та молоді, які нині набувають особливої гостроти. Тим самим визначення основних шляхів формування громадянських цінностей студентів має відповідати адекватним суспільним потребам, що виникли на перетині життя нашого суспільства. Також враховується соціокультурна ситуація, що суспільство здійснює перехід до якісно нового стану, а тому потребує покоління активного, яке вміє жити та працювати в умовах демократії, зростаючої політичної, економічної та громадянської відповідальності за себе і за державу. Природно, що обґрунтування структури громадянських цінностей та шляхів їх формування у студентів потребує подальших як теоретичних, так і експериментальних підтверджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іванчук В. Педагогічні засоби формування громадянських цінностей // Обрій, 1999, №1.- с.19-20.
2. Ігнатенко П.Р., Поплужний В.Л., Косарева Н.І. Виховання громадянина.- К.: Психолого – педагогічний і народознавчий аспекти: Навчально – методичний посібник. – К.: Інститут змісту і методів навчання, 1997.- 252с.
3. Киричук О.В. Проблема національно – громадянського виховання молоді // Педагогічна газета, 28 серпня 1997.
4. Сухомлинська О.В. Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей // 36. наук. статей. Цінності християнської культури як фактор морально-етичного формування особистості / За заг. ред. Оржеховської В.М., К, 2002.Ч.І. - с.8 - 16.
5. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності .Проект.//Педагогічна газета АПН. -№ 6 (72). -Червень 2000 р. - С. 4 – 6.

Матеріал надійшов до редакції 23.09.03 р.

Додуріч С.Н. Гражданские ценности студентов агротехколеджа: проблема формирования.

Анализируются особенности социокультурной ситуации и подходы к современному пониманию проблемы формирования гражданских ценностей у студентов агротехколеджа.

Dodurich S. N. Civil values of the students of the agrotechcollege: the problem of formation.

The peculiarities of sociocultural situation and the approaches to the modern understanding of the problem of formation of the civil values of the students of the agrotechcollege are analysed.